

Teszt a napközi otthoni neveléssel kapcsolatos szemlélet vizsgálatára

1967-től kezdődő pedagógus pályafutásom alatt lépten-nyomon azt tapasztaltam, hogy az egésznapos nevelés, ezen belül különösen a napköziotthon az oktatás-nevelés mostoha gyermeke. Ennyi idő alatt elvértve sikerült a tömegkommunikáció csatornáin olyan tapasztalatokról tudomást szerezni, amelyek az egésznapos nevelést pozitív megvilágításban mutatják be, annál inkább özőnlenek az ellentétes vélemények.

Sajnálatos, hogy ezekkel az általánosításokkal zömében egyet kell érteni, még akkor is, ha az iskolák többségében akad 1—2 kiváló napközis nevelő, aki 1—1 év alatt nagyon szép eredményeket ér el csoportja nevelésében. Nagy kár, hogy ezek az eredmények nem folyamatosak több éven át, a napközis élet 4—5 évéből csak 1—2 évre szorítkoznak.

A hiányosságok okai nagyon szerteágazóak, de abban foglalhatók össze, hogy a napköziotthon rangját lebecsülő szemlélet miatt az oktatás-nevelés válságtüneteit az iskolák a napköziotthon rovására próbálják csökkenteni. (Napközis célra épülő termekben oktatás folyik, új napközis csoport indításához kapott első beszerzési keretet tanórai feltételek javítására fordítják, az oktatás elfogadható személyi feltételeit a napköziotthon rovására biztosítják stb.) Egészen az utolsó évekig a napköziotthon mennyiségi fejlődésének legettünk tanúi, de az 1985—86-os évben már megtorpanás mutatkozik a napközis ellátottság arányaiban. Ez a helyzet és a demográfiai hullám mérséklődése jogosít fel arra a reményre, hogy ezután a minőség lassú ütemű fejlődésére számíthatunk. A minőségi fejlődés reménye, az iskolák önállósulása, a szakfelügyelői tevékenység módosulása megkívánja, hogy az egésznapos nevelés területén is képesek legyenek az intézmények önértékelésre, helyzetük reális megítélésére. Ehhez nyújt segítséget a következő teszt, mely a napköziotthonnal szembeni szemlélet megállapítására törekszik.

Ha kitöltéskor olyan kérdés kerülne elő, amire az adott iskolában eddig nem volt példa, akkor elképzelés alapján kell a megfelelő választ megjelölni.

1. Betartják-e a Rendtartás 22. § (4) bekezdését?
  - A) Igen, 5. osztálytól az egyes évfolyamba tartozó napközisek egy osztályba járnak.
  - B) Nem, minden évfolyam napközisei több osztályba járnak.
  - C) Részben betartják.
2. Van-e olyan nevelő a napközi otthonban, aki ezért a munkáért kapott kitüntetést?
  - A) Van.
  - B) Nincs.
3. Milyen a napközis és osztályfőnöki működési pótlékok aránya?
  - A) Közel azonos.
  - B) Az osztályfőnöki pótlék átlagosan legalább száz forinttal magasabb.
  - C) Az osztályfőnöki pótlék alacsonyabb.
4. Milyen mértékben ellenőrzik a napközi otthon naplóit az elszámoláson túl?
  - A) Osztálynaplókkal azonos gyakorisággal.
  - B) A napközi otthon naplóit ritkábban.
5. Csoportfejlesztés esetén mire költik az első beszerzés összegét?
  - A) Változó.
  - B) A napközi otthonra.
  - C) Főleg iskolai (nem napközis) célokra.
6. Milyenek a kétfunkciós szaktantermek?
  - A) Arányosan napközis, illetve tanórai.
  - B) Szaktárgyi túlsúlyú.

7. Milyen a napközi otthon beszerzési kerete?
    - A) Előfordul, hogy egy évben nincs beszerzésre pénz.
    - B) Csoportonként rendszeresen 1000 Ft alatt.
    - C) Rendszeresen 1—2000 Ft között.
    - D) 2000 Ft fölött csoportonként.
  8. Ismeri-e az iskolavezetés az egésznapos nevelés vezetői kézikönyvének tartalmát?
    - A) Nem.
    - B) Igen.
  9. Magas csoportlétszám esetén van-e elbíralt elutasítás, vagy a fősős évfolyamokat nyolcadiktól fokozatosan megszüntetik?
    - A) Bizottság elbírálása alapján van elutasítva.
    - B) Fősős évfolyamot szüntetnek meg.
  10. Van-e a vezetők között előre megszabott felelőse a napközi otthonnak?
    - A) Van.
    - B) Nincs.
  11. Részt vesz-e valamelyik vezető a napközi munkaközösség foglalkozásain?
    - A) Több év alatt néhányszor.
    - B) Az alsós munkaközösséghez hasonlóan.
    - C) Szinte mindegyiken.
  12. Megkövetelik-e ténylegesen a hospitálásokat?
    - A) A napközi részéről inkább, mint a tanítók, tanárok részéről.
    - B) Nem követelik meg.
    - C) Megkövetelik mindkét részről.
  13. Nyári foglalkoztatás esetén hogyan biztosítják a nevelőket júliustól?
    - A) Vállalkozó díjazott nevelőkkel.
    - B) Díjazott, túlnyomóan kötelezett napközisekkel.
    - C) Díjazott napközis — nem napközisekkel arányosan, kötelezett nevelőkkel.
    - D) Díjazás nélkül túlnyomóan napközisekkel.
    - E) Díjazás nélkül a nyári egyéb elfoglaltságoktól (tábor, továbbképzés stb.) függően.
  14. Hány tényleges óralátogatás jut évente egy napközis nevelőre? (Feljegyzés készül, majd megbeszélés követi.)
    - A) A szaktanárokhoz hasonló, legalább 1.
    - B) A szaktanároknál kevesebb, de legalább 1.
    - C) Nem éri el az egyet.
  15. Egy hiányzó tanító esetén hol alkalmaznák a nyugdíjas tanítót?
    - A) Napközi otthonban, a napközist „fölviszik”.
    - B) Tanórai munkára.
    - C) A napközi személyi összetétele dönti el.
  16. Gyakran betegeskedő biológus nevelővel mit tennének?
    - A) Lecserélik a napköziben dolgozó biológussal.
    - B) Nem tudnak megoldást, tanít tovább hiányzásokkal.
  17. Hiányzó tanító esetén hogyan alkalmaznának képesítés nélküli nevelőt?
    - A) Ha a napközis testület egyébként jó, akkor a napközi otthonban, cserével.
    - B) Az alsós testület jó, a napközis testületben alig van gyakorlott, jó napközis, akkor is valószínűleg napköziben.
    - C) A nevelőre bíznák.
  18. Előírás szerint létezik-e fizetett fősős tagozatos napközis korrepetálás?
    - A) Nincs.
    - B) Van.
    - C) Változó.
  19. Szülés előtt álló tanítót szeptemberben lecserélnék-e napköziben dolgozó tanítóval?
    - A) Nagyon valószínű.
    - B) Semmi esetre sem.
    - C) Csak ha egyébként stabil, jó a napközi otthoni testület.
  20. Törekedtek-e komolyan a fősős napközi tanulás idejének megvédésére?
    - A) Nagyon komolyan megpróbálták.
    - B) Próbálták, de különösebb erőfeszítések, szervezés nélkül.
    - C) Nemi vették ezt komolyan az iskolában.
  21. Ha egy tanító nem tud elég jól tanítani, rábeszéljük-e, hogy menjen napközis munkakörbe?
    - A) Nem befolyásolják.
    - B) Igyekeznek napközibe helyezni.
    - C) Csak akkor ösztönzik napközis munkakör elvállalására, ha ott stabil, jó gárda van.
- A kérdésekre adott válaszok értékelése a következő:

1. A = 5 B = 2 C = 3	2. A = 5 B = 2	3. A = 3 B = 2 C = 3
4. A = 4 B = 3	5. A = 3 B = 5 C = 2	6. A = 4 B = 3
7. A = 1 B = 2 C = 3 D = 4	8. A = 2 B = 3	9. A = 4 B = 2
10. A = 3 B = 2	11. A = 2 B = 3 C = 4	12. A = 2 B = 2 C = 4
13. A = 3 B = 2 C = 4 D = 1 E = 3	14. A = 4 B = 3 C = 1	15. A = 1 B = 5 C = 4
16. A = 1 B = 5	17. A = 3 B = 2 C = 3	18. A = 2 B = 3 C = 2
19. A = 2 B = 4 C = 3	20. A = 5 B = 2 C = 1	21. A = 4 B = 1 C = 2

45 pontig: Ahol ilyen szemlélet uralkodik, ott büntetés a napköziotthon felnőttek, gyermeknek egyaránt.

46—50 pont: Sokkal többször döntenek a napközi rovására, mint ahogyan kényszerülnek. Ebben az iskolában aligha járul hozzá az egésznapos nevelés a tanulók fejlődéséhez.

51—69 pont: Az Önök iskolája sem mentes a napköziotthont kedvezőtlenül befolyásoló szemlélettől. E téren azonban helyzetük jobb az átlagosnál. Valószínűleg nem terjesztői ennek a szemléletnek, de kritikátlanul hagyják magukat általa befolyásolni. Végig kellene gondolniuk, hogy kik, miféle gyerekek járnak zömében napköziotthonba, és mennyi időt töltenek ott. Ebben az esetben valószínűleg több konfliktust vállalnának környezetükkel a napközis gyerekek érdekében. Ha nagyobb arányban volnának a gyerekek napközisek, bizonyára érezhető volna az egésznapos nevelés kedvező hatása egész iskolájuk eredményein.

70—79: Önök útban vannak a nevelőiskola felé. Abban, hogy néha a napközis érdekek nem eléggé jutnak érvényre, nem saját szemléletük, hanem a környezet oktatáscentrikus minősítő rendszere a vétkes. Próbáljanak ennek ellenére nagyobb rangot adni a nevelésnek, és a nevelést komolyan szolgáló nevelési színtereknek: az osztályfőnöki óráknak, az úttörő tevékenységnek és az egésznapos nevelési formáknak is.

79 fölött: Túl szép a helyzet. Félő, hogy nem eléggé őszintén választottak a lehetőségek közül. Ha így van, már az is eredmény, hiszen van önkritikájuk, tudják hibájukat. De ha őszinte volt a kitöltés, akkor Önöknél olyan a napköziotthonos gyerekek élete, vagy rövidesen olyan lesz, hogy pótolni tudja a családi körben nevelkedők élménygazdag gyermekkorát.

IRODALOM

- [1] Lukács Péter: Az iskolai egésznapos nevelés alakulása. Pedagógiai Szemle, 1985/10. szám, 1024. oldal.
[2] Eperjessy Gézné dr.: Mire jó az egésznapos nevelés?